

TunteVa- toimintamallin esittely

Irja Ruusuvuori
Pori 14.11.2016

Naomi Feil

- Ohio, Cleveland, Montefior
- Validaatomenetelmän kehittäminen 1963-1980
- Validatio: potilaan tarpeista lähtevän tunnetason vuorovaikutuksen kehittäminen: vanhuksen tunteiden ja tarpeiden tunnistaminen ja hyväksyminen
- Toria, tekniikat sairastuneen arvokkuuden palauttamiseksi, orientaatioluokitus

Muistisairaus ja vanhus

- Vanhus on sitä, miksi elämä on hänet muokannut
- Dementoiva sairaus vie menneisyyteen – lähimuisti ei enää toimi
- Menneisyys ja nykyisyys tulevat yhdeksi
- Tunteet ilmaistaan vapaasti ← kontrolli heikkenee
- Tunne on voimakkaampi kuin tietoisuus
- Opitut taidot häviävät vähitellen
- Uuden oppiminen vaikeutuu
- Keskustelun seuraaminen vaikeutuu
- Aloitekyvyttömyys

Muistivaikeuden lisäksi

- Afasia: puheen tuottamisen ja ymmärtämisen vaikeus
- Agnosia: hahmottamishäiriö
→ tunnistamisvaikeuksia
- Apraksia: kätevyys- ja motorisen toimintakyvyn heikkeneminen

Vaikeudet tuloksiin tähtäävässä toiminnassa: vaikeus suunnitella tekemistä ja jäsentää kokonaisuuksia

Miten muistisairas kokee

- Häneltä varastetaan, kun ei löydä tavaroitaan
- Hän ei enää osaa, tunne, löydä → hukassa
- Epävarmuus selviämisestä sosiaalisissa tilanteissa
- "Häneltä vedetään mattoa alta"
- Vika on muissa
- Aika käy pitkäksi, kun ei saa otetta asioihin
- Nykyhetki ei ole mielekäs → vetäytyminen muistoihin ja mielikuviin ("viisas vaihto")

Miten muistisairas ilmaisee kokemaansa

- Varastamissytyökset, kiukuttelu
- Masentuminen, mustasukkaisuus
- Peittely, kokemusten salaaminen
- Vetäytyminen sosiaalisista tilanteista
- Aggressiivisuus: ei koe tulevansa ymmärretyksi, ei osaa, löydä, tunne

Muistisairas vanhus ilmaisee perustarpeitaan

- Turvallisuuden ja rakastettuna olemisen tarve
- Tarpeellisuuden ja hyödyllisyyden tarve
- Tunteiden ilmaisemisen ja jakamisen tarve

TUnteVa-toimintamalli

- Ohjaa vuorovaikutukseen, joka -tukee ja vahvistaa dementoituvaa henkilöä
 - >helpottaa hänen ja hoitavan henkilön elämää
- Kun ihminen tulee kuulluksi, hän saa vahvistusta ja tukea omalle olemassaololleen

TunteVa-toimintamalli pähkinänkuoressa

- Ihminen on arvokas muistisairaanaakin
- Dementoituvalla ihmisellä tunteet ja tarpeet säilyvät vaikka kaikki muu "riisutaan"
- Dementoituvan ihmisen kohtaamisessa tarvitaan pysähtymistä, todellista kuuntelemista ja luottamuksen rakentamista
- Iäkäs, dementoituva ihminen haluaa olla "sujut" elämänsä kanssa

- Tunnetason vuorovaikutus

- Dementoituvan sanomisella ja tekemisellä on mieli
- Sanaton viestintä korostuu
- Tunnemuistot alkavat ohjata ajattelua
- Varmista kysymällä, mitä toinen tuntee ja tarvitsee
- Tunteet ovat totta, vaikka tarina olisi epäuskottava
- Tunne ei häviä rauhoittamalla tai ohittamalla
- Dementoituva haluaa kokea ihmisarvonsa säilymisen

Lähtökohtia

- Disorientaation käsite: kyvyttömyys pysyä tässä ajassa (-> disorientaatiovaiheet)
- Validatio, yhteisöhoito
- Kohtaa muistisairas hänen omassa maailmassaan!
- Läheisyys ja lämpö, mukava yhdessäolo
- Keskity, kuuntele, katso, kosketa, sanoita

Orientaatiovaiheet

- 1. Malorientaatiovaihe
 - - orientoitunut, ei onnellinen
- 2. Ajan tajun hämärtymisen vaihe
 - - loogisen ajattelukyvyn häviäminen
- 3. Toistuvien liikkeiden vaihe
 - -liikkeet korvaavat puheen
- 4. Sikiövaihe
 - - vetäytyminen ulkomaailmasta

Muistisairaahan identiteetin tukeminen

- Dementoiva sairaus ja identiteetti
 - Identiteetin merkitys: Kuka minä olen?
 - Muistisairaahan ihmisen identiteetti: muistin heikkeneminen → minuuden haurastuminen: olen se, miksi muut minut määrittävät
 - Elämisen mieli ja identiteetti: olemassaolon oikeutuksen kokeminen (naiseuden/miehisyyden säilyttäminen ja huomioiminen)

Muistisairaahan identiteetin tukeminen

- Arvostus
 - Elämän mielekkyyden ehto
 - Toisten tapa suhtautua vaikuttaa omaan käsitykseen itsestä
 - Miten antaa arvostusta: onnistumisen huomioiminen, ääneen sanominen
 - Arvostus ja identiteetti: arvostus lisää energiaa, poistaa levottomuutta ja aggressiivisuutta
 - Kiitä ja arvosta
 - Älä nolaa, älä väittele

Muistisairaahan identiteetin tukeminen

- Muistelu
 - Eletyn elämän tärkeys identiteetille
 - Aikaisemmat muistot ehkä säilyneet– tunteiden tasolla tasavertainen kumppani
 - Miten muistella: puhumalla, erilaiset aistimuistot, järjestetyt aktiviteetit
 - Muistelu antaa voimia tähän hetkeen: hyvät muistot tuovat hyvänolon TUNTEEN
 - Muistellaan, miten ennen selvittiin vaikeuksista
 - Muistelu mahdollistaa erilaisten tunteiden esiintulon ja tukee kommunikation säilymistä

Muistisairaahan identiteetin tukeminen

- Mielikuvat

- Mielikuvien synty: aistimus tässä hetkessä muistuttaa menneestä ja vie sinne (menneisyys ja tämä hetki ovat yhtä)
- Menneisyyden tukahdutettujen tunteiden esiintuleminen (annetaan niille tilaa)
- Elämän tyhjiys tässä hetkessä (pako menneisyyteen, jolloin oli vielä jotakin)
- Mielikuvien tärkeys: menneisyyden mielekkyys muistisairaalle henkilölle

Muistisairaahan identiteetin tukeminen

- Mielikuviin suhtautuminen: ei yritetä vetää muistisairasta tähän hetkeen
- Mielikuvien ymmärtäminen: muistisairaalle henkilölle niillä on mieli!

Muistisairaahan identiteetin tukeminen

- Tarpeiden toteuttaminen
 - Toimimalla ja tuntemalla yhteys menneisyyteen: osallisena olemisen merkitys
 - Yhteisen kokemuksen jakaminen

Mikä ei hyödytä

- Inttäminen: Eihän se niin ole...
- Oikeassa olemisen osoittaminen: Kyllä minä tiedän...
- Mitätöiminen, vähättely → aggressiivisuus, masenus
- Hoputtaminen, pakottaminen
- Tarpeiden ja tunteiden ohittaminen

MITEN KOHDATA

- Katsekontakti, arvostava äänensävy, kosketus
- Kunnioita sairastunutta
- Arvosta, kannusta, hyväksy
- Kuuntele, mitä TARPEITA ja TUNTEITA hän ilmaisee
- SANOITA uudelleen hänen kertomansa
- MENE MUKAAN tilanteisiin (preesensissä)
- PUHU SELKEÄSTI, YKSINKERTAISESTI
- KUN LISÄÄT MUISTISAIRAAN TURVALLISUUDEN TUNNETTA, VUOROVAIKUTUS HELPOTTUU

Muistisairas ja hengellisyys

- Muistisairaahan hengellinen tuki on osa lääkkeetöntä hoitoa
- Tutut virret, rukoukset ja tavat
 - tuovat turvallisuutta
 - poistavat käytösoireita
- Yhdessä muisteleminen ja muistojen sanoittaminen vahvistaa hengellistä identiteettiä